

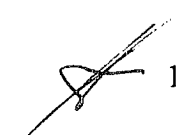
Ocena osiągnięć naukowych

w postępowaniu habilitacyjnym doktora **Władysława Wojciecha Bułhaka**
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie

I. Sylwetka Habilitanta

Doktor Władysław Bułhaka jest absolwentem studiów magisterskich w zakresie historii na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego który ukończył 23 października 1990r. Kolejnym etapem rozwoju naukowego był dyplom uzyskania stopnia naukowego doktora nauk humanistycznych również w zakresie historii w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk 15 grudnia 1998r. Tytuł rozprawy doktorskiej to: „U źródeł orientacji rosyjskiej obozu narodowego na przełomie XIX i XX w.”. Promotorem niniejszej rozprawy był dr hab. Romuald Wojna. Zainteresowania naukowe i badawcze stały się elementem decydującym o zatrudnieniu w jednostkach naukowych. Z przedstawionego do recenzji materiału wynika, że dr Władysław Bułhak swoją karierę jako badacz-ekspert rozpoczął w latach 1992-1993 w Ośrodku Studiów Wschodnich (OSW). Kolejne lata to 1993-1994 i praca w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych - Departament Studiów Strategicznych MSZ (PISM) w którym zatrudniony był również w charakterze badacza - eksperta. Od 2000 do 2019 roku dr Władysław Bułhak związał swoje losy z Instytutem Pamięci Narodowej (IPN) w którym to okresie pełnił różne funkcje od zastępcy dyrektora Biura Edukacji Publicznej, naczelnika Wydziału Badań Naukowych, Dokumentacji i Zbiorów Bibliotecznych centrali BEP IPN, a w latach 2016-2019 jako główny specjalista - badacz Biura Badań Historycznych IPN. Obecnie od 2019 roku (urlop bezpłatny) jako profesor wizytujący Syddansk Universitet (SDU) - Uniwersytet Południowej Danii w Odense.

II. Opinia o przedsięwzięciu naukowym zatytułowanym: „*Wywiad PRL a Watykan, 1962-1978*”, Wyd. Instytut Pamięci Narodowej - Komisja Ścigania Zbrodni przeciw narodowi Polskiemu, Warszawa 2019, ss.840, wskazanym jako główne osiągnięcie naukowo-badawcze o którym mowa w art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2013 r., o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 września 2011r. Prowadzone i przedstawione w formie monografii badania naukowe wykorzystują zdobyte doświadczenie Autora stanowiąc jednocześnie punkt odniesienia form definiowania wywiadu w systemie nauk o bezpieczeństwie, a tym samym

1

lokowaniu pracy w europejskiej szkole badań nad wywiadem. Autor postanawia przyjąć problemową czy też zagadnieniową metodę uporządkowania zgromadzonego materiału. Praca składa się z dwunastu rozdziałów podzielonych na dwa główne bloki i rozdziały - wprowadzający i końcowy uwzględniające konkluzje oraz wnioski dotyczące ustaleń dla współczesnych służb specjalnych. W rozdziale pierwszym Autor podejmuje się ukazania zasadności wyboru tematu pracy a przede wszystkim badań nad wywiadem w aspekcie umocowania ich w systemie (obszarze) nauk o bezpieczeństwie. Dominantą pozostaje tutaj wszechstronna interdyscyplinarna analiza działalności funkcjonowania różnych aspektów wyodrębnionych organów bezpieczeństwa państwa w których służby wywiadu stanowią jeden z głównych wątków poruszanych w publikacjach odnoszących się do szeroko rozumianej „securitologii” (s.11). Przytaczając interdyscyplinarność badań nad bezpieczeństwem jako swoistą współczesną jego cechę Autor stwierdza, że istotne wydają się tutaj metody badań empirycznych. Temat stanowi więc element rekapitulacji podstawowych tez na ten temat oraz jest próbą oceny funkcjonowania podstawowych komponentów wywiadu zagranicznego opartą na interpretacji Michaela Hermana. Pojęcie komponentów jest rozumiane bardzo szeroko (s.23), a stosunkowo bogata paleta tzw. zainteresowań wywiadu MSW ukierunkowała Autora na problematykę watykańską. Przedstawione natomiast daty w tytule dzieła stanowią z jednej strony rok 1962 rozpoczęcie Soboru Watykańskiego II, druga data 1978 wybór kardynała Karola Wojtyły na tron papieski (s.25). Kolejny drugi rozdział pracy opisuje komórki wywiadowcze MSW zajmujące się problematyką watykańską w ujęciu systemowo - instytucjonalnym, funkcjonalno - zadaniowym oraz polityce kadrowej w tej służbie. Autor opisuje ewolucje struktur zajmujących się problematyką kościelno - watykańską oraz szeroko rozumiane zarządzanie i *human resources*. Podejście takie rodzi szereg pytań które stawiane w tej części pracy dotyczą w konsekwencji poziomu merytorycznego kadr wywiadu MSW i ich wpływu na działalność operacyjną i skuteczność pracy informacyjnej. Następne rozdziały charakteryzują wywiad MSW zajmujący się problemami watykańskimi a także ukazują próbę weryfikacji poglądu nt. słabości Stolicy Apostolskiej wobec agresywnych operacji służb specjalnych państw komunistycznych. W kolejnych rozdziałach Autor przedstawia funkcjonowanie komunistycznej wspólnoty wywiadowczej z centralą w Moskwie oraz przedstawia opinię na temat doktryny określanej jako polityka wschodnia Stolicy Apostolskiej.

Drugi blok pracy (rozdziały od szóstego do dziewiątego) opiera się na mikroanalitycznych studiach przypadku (*case studies*), a przede wszystkim zmierza do odpowiedzi na pytanie jak dalece uznawana w wywiadzie MSW za podstawową „metoda agenturalna” (HUMINT)

rzeczywiście była skuteczna w przypadku pozyskiwania informacji na tematy kościelne i watykańskie. Opisywane zagadnienia dotyczą również oceny działalności analityków tej służby będących na styku działań inspiracyjnych i dezinformacyjnych. Autor stawia tutaj pytanie o wpływ podobnych informacji na percepcję polityki Stolicy Apostolskiej przez władze PRL i ich sojuszników z bloku sowieckiego na czele z Moskwą. Kolejna część pracy dotyczy spraw związanych z informacją i dezinformacją w których Autor próbuje odpowiedzieć na pytanie o ich metodykę, skalę i skuteczność. Ostatnie rozdziały drugiego bloku dotyczą z jednej strony roli wywiadu MSW na przykładzie jego wyobrażeń i analiz odnoszących się do kariery Karola Wojtyły. W końcowym rozdziale dwunastym Autor formułuje wnioski wynikające z przeprowadzonych badań dla współczesnych służ specjalnych (s.740-757).

Recenzując tę część publikacji dotyczącej treści poszczególnych rozdziałów należy stwierdzić, że główny nacisk Autora ukierunkowany jest na badania w zakresie historii. Problematyka bezpieczeństwa - jeżeli tak ją można tutaj nazwać - występuje marginalnie. Sam również temat publikacji zawarty w przedziale czasowym 1962-1978 oraz wynikająca z niego struktura wskazuje jednoznacznie na dzieło historyczne w którym wplatają się elementy bezpieczeństwa co wynika również z wykazu prezentowanej literatury i zbiorów archiwalnych. Również ostatni XII rozdział który powinien wносить do dyscypliny nauk o bezpieczeństwie pewne nowatorskie rozwiązania i propozycje zmian oparte na przeprowadzonych wcześniej badaniach pozostaje jedynie luźną formą wypowiedzi Autora. Oczywiście w aspekcie poznania historycznego szczególnie oceny efektywności wywiadu na przykładzie działań Departamentu I (wywiadu) MSW PRL przeciwko Stolicy Apostolskiej w latach 1962-1978 wartość pracy jest znacząca i interesująca poznawczo.

W recenzowanym materiale warto się również odnieść do głównej hipotezy badawczej która wydaje się zbyt rozbudowana a tym samym mało czytelna. Poruszane różne wątki dotyczące efektywności (względnie nieefektywności) wywiadów typu sowieckiego wiąże się wprost z ich specyfiką którą Autor ukazuje wielowątkowo. Hipoteza to przypuszczenie dotyczące pewnych prawidłowości i aby spełniać pewne wymogi użyteczności to powinna być przede wszystkim pojęciowo jasna, czyli wyrażona dokładnie, jednoznacznie z elementami możliwymi do weryfikacji. Poprzez badania (porównanie ocen itp.) prowadzić powinna (hipoteza) do tezy. W prezentowanej do recenzji publikacji Autor odnosi się do tez dwóch Autorów: Roya Godsona który widział w wywiadzie symbiotyczny system złożony z wzajemnie się uzupełniających komponentów oraz Michaela Hermana który odnosi się do czterech wyodrębnionych przezeń komponentów działania podobnych służb. Na tej podstawie

Autor skłania się do stwierdzenia, że aktywność wywiadu typu sowieckiego pozostaje przedmiotem dyskusji w zależności od badanego szczegółowego tematu czy okresu. Faktem jest, że w recenzowanym materiale Autor nie proponuje własnej tezy badawczej - co powinno być tutaj warunkiem *sine qua non* w postępowaniu habilitacyjnym - a jedynie formułuje szereg głównych i pomocniczych pytań cząstkowych odnoszących się do efektywności poszczególnych komponentów składających się na aktywność (efektywność) wywiadu typu sowieckiego. Pierwszy zakres cząstkowych pytań badawczych dotyczył rozwiązań organizacyjnych i stosowanej w wywiadzie ASW polityki kadrowej i jej wpływu na efektywność pracy operacyjnej, analitycznej i prognostycznej. Autor aby osiągnąć ten cel dokonuje analizy dokumentacji archiwalnej oraz prezentuje metodę wywiadu indywidualnego z wysokimi byłymi oficerami Departamentu I ASW odpowiedzialnymi za problematykę watykańską w latach 1962-1978. Kolejny zakres pytań cząstkowych dotyczył próby weryfikacji zaprezentowanej wcześniej tezy która znalazła swoje potwierdzenie na przykładzie prezentowanej w pracy współpracy Departamentów I i IV na odcinku kościelno - watykańskim. Następny zakres tematyczny pytań cząstkowych to ukazanie sposobu zarządzania informacjami a także ochrony własnych tajemnic przez Stolicę Apostolską. Autor ukazuje tutaj poziom profesjonalnych i operacyjnych możliwości włoskich służb specjalnych przede wszystkim poziomu „D” (kontrwywiadu) SIFAR/SID. Następny zakres stawianych pytań dotyczy wymiaru działań wywiadu MSW i odnosi się do jego znaczenia w komunistycznej wspólnocie wywiadowczej szczególnie w zakresie rozpoznania problematyki kościelnej i watykańskiej. Zasadność stwierdzenia (zgodnie za Philipem Daviesem) sprowadza się do modelu zgodnie z którym wzajemne relacje wywiadów satelickich i KGB układały się zasadniczo w odmianę mechanizmu *push and pull* (pchać i ciągnąć) które używane były do opisu procesów decyzyjnych w wywiadzie. Prowadzenie badań w takim zakresie rodzi pytanie o efektywność wywiadu MSW na polu HUMINT co z kolei generuje kolejne zagadnienie dotyczące kompetencji oficerów wywiadu MSW zarówno tych pracujących bezpośrednio z agenturą czyli tzw. „operatorów” jak i analityków. Poddając analizie materiał biograficzny członków kierownictwa wydziału „watykańskiego” Autor pokazuje specyfikę materiału ludzkiego jakim dysponował wywiad MSW, a także problem stworzenia od podstaw „wywiadu z awansu społecznego”. Proces modernizacji wywiadu MSW zapoczątkowany w latach 70 - tych XX wieku zmierzający w kierunku profesjonalizacji tej służby w oparciu o zachodnie wzorce nie zmienił jednak faktu, że jego systemowe słabości i niedociągnięcia nie mogły mieć wpływu na efekty zachodzące między wywiadem MSW PRL z wyrafinowanym światem gier informacyjnych prowadzonych przez

rozmaite ośrodki w ramach Kurii Rzymskiej. Działania te - zdaniem Autora - wpisują się w paradygmat HUMINT (jako metody wywiadowczej) stanowiące podstawową metodę działania a tym samym najważniejszym źródłem informacji wywiadowczych i informacji wywiadu MSW. Warto przypomnieć, że HUMINT pozostaje w ogólnym jego pojmowaniu jako jedynie jeden z etapów operacji a jego klasyczne wykorzystanie uwzględniające kreowanie zaufania i długoterminowych relacji daje możliwość pozyskania informacji których nie można zmierzyć czy obliczyć. Z techniki tej wynikają również ograniczenia które dotyczą słabości natury ludzkiej. Autor prezentując wyniki badań dokonuje ich kategoryzacji wskazując na praktyczną dominację dwóch podkategorii osobowych źródeł informacji pochodzących z dwóch odrębnych porządków: „narodowego” i „profesjonalnego”. Dokonanie wnikliwej analizy dokumentacji archiwalnej i dostępnej ewidencji Departamentu I potwierdziły, że w badanym okresie czasowym 1962-1978 wywiad MSW w istocie nie posiadał żadnej rzeczywistej agentury w strukturach Stolicy Apostolskiej czyli informatorów w strukturach watykańskiego Sekretariatu Stanu czy innych ważnych kongregacji. Rozpatrując to zjawisko w kategoriach „agentury perspektywicznej” Autor stwierdza, że realizacja doktryny operacyjnej pionu „kościelnego” MSW (Departament IV), a jego „podwykonawcą” (Departament I) zmierza do zasadności tezy o „interpenetracji” zewnętrznych i wewnętrznych zadań służb typu sowieckiego fałszyfikując twierdzenie, że funkcjonariusze wywiadu MSW oraz pełniona przez nich służba pozostawała w istocie poza całościowym system aparatu bezpieczeństwa PRL (Służby Bezpieczeństwa). Zdaniem Autora największe konkretne osiągnięcia można odnotować na polu antykościelnej kooperacji Departamentu I z Departamentem IV mimo zauważalnych wzajemnych wyrazów niechęci i konkurencji między obydwoma pionami MSW.

Przedstawiony do recenzji materiał oceniam pozytywnie w punktu widzenia obszaru badań historycznych opartych przede wszystkim na analizie dostępnych źródeł na ten temat. Prowadzone badania naukowe wykorzystują zdobyte doświadczenie Autora i posiadają jedynie charakter opisowy z niewielką próbą ich analizy w przyjętym okresie czasowym. Brakuje w nich wniosków, metod czy nowych narzędzi które można wykorzystać przez funkcjonariuszy „współczesnych” służb pionów operacyjnych i analitycznych wywiadu w celu możliwych scenariuszy ich usprawnień. Brakuje również nowych metod na nowe czasy, a przede wszystkim możliwości wykorzystywania przez agentów posługujących się HUMINT narzędzi informatycznych czy informacyjnych wykorzystujących m.in. media społecznościowe czy fora. Działania te współcześnie przybierają formę HUMINT cybernetycznego (ang. Cyber HUMINT) które w rzeczywistości wpływają na podniesienie

poziomu osób przeprowadzających operację niezależnie od korzystania z tradycyjnych czy technologicznych sposobów uzyskania informacji pochodzących z konieczności równoważenia się dwóch przenikających się składników: ludzkiego i technologicznego.

W konkluzji należy stwierdzić, że lektura przedstawionych do recenzji publikacji wskazuje na nachylenie historyczne. Dowodzą tego nie tylko umiejętności korzystania z obszernego materiału badawczego, analiza dostępnych materiałów i dokumentów w celu realizacji przyjętych założeń ale też charakterystyka poglądów poddanych ocenie co do ich trafności. Rozważania oraz prowadzona narracja stwarza wrażenie pewnej trudności i powtarzalności poglądów przed jaką staje Autor. Występująca w tekście pewna schematyczność i powtarzalność założeń oraz twierdzeń naukowych, sposobów ich przedstawiania i definiowania staje się dominantą poglądów naukowych. Brak jest propozycji prognostycznych koncepcji modelowych rozwiązań oraz prezentowanych poglądów na ten temat. Zgodzić się jednak trzeba z Autorem, że nawiązując do głównej hipotezy badawczej w myśl której efektywność (względnie nieefektywność) wywiadów typu sowieckiego wiąże się z ich specyfiką jako „wywiadu z awansu społecznego” uznającego za priorytetową doktrynę HUMINT, a w badanym okresie czasu stosunki „kościelno - watykańskie” zakończyły się porażką na poziomie „operacyjnym” ale też w części „analityczno-informacyjnej” i prognostycznej prowadząc do tezy o nieefektywności wywiadów typu sowieckiego. W konkluzjach Autor upatruje powrót do modelu połączonych służb wywiadu i kontrwywiadu, a przede wszystkim na uwypukleniu znaczenia dla Polski szeroko rozumianego bezpieczeństwa wewnętrznego, a ściślej jego aspektu który można określić jako połączony „wywiad obronny”. Wykorzystując zjawisko synergii wywiad taki realnie będzie mógł osiągnąć dominację na terenie operacyjnym uznawanym za własny.

III. Wykaz publikacji i prac naukowych

W prezentowanym materiale do recenzji dotyczącym osiągnięć naukowo - badawczych oprócz wyżej wskazanego dzieła naukowego należy wymienić szereg publikacji w czasopismach krajowych i międzynarodowych, opracowań zbiorowych, ekspertyz, kierowanie międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi oraz uczestnictwo w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych. Prezentowany zakres publicystyczny odnoszący się do monografii i publikacji naukowych zawarty został w 32 opracowaniach. Rozpoczyna je cykl monografii (2004) w których Autor publikuje artykuł pt.: *The to Głęboczyca. Polish Historical Culture at the Crossroads [w:] Holocaust Heritage. Inquiries into European Historical Cultures*, Malmö 2004r. Kolejna publikacja (2007) będąca pokłosiem wygłoszonego referatu w sierpniu 2006 r., na Hokkaido University w Sapporo

(Japonia) dotyczyła strategii politycznej narodowej demokracji i Romana Dmowskiego w czasie wojny rosyjsko - japońskiej 1904-1905 w tym szczególnie roli wywiadu japońskiego i koncepcji antyrosyjskiej dywersji z udziałem strony polskiej. Następne publikacje miały miejsce w 2008 roku. Autor popelniał cztery artykuły w którym trzy to wkład 100 procentowy (publikacje pod redakcją naukową), a jeden to 50 procentowy udział. Zakres podjętej i redagowanej tematyki opracowań monografii dotyczył „*Wywiadu i kontrwywiadu Armii Krajowej*” w której to Autor publikował swoje artykuły z zakresu prezentowania różnych aspektów działania wywiadu i kontrwywiadu Armii Krajowej, a także publikacji [w:] „*Pamięć i Sprawiedliwość*”, nr 1(12) pt.: „*Donos wywiadu gwardii ludowej na rzekomych komunistów i kryptokomunistów (wrzesień 1943r.)*”. Kolejny cykl publikacji przypada na lata 2009 w którym znajduje się siedem artykułów. Zakres tematyczny dotyczy w głównej mierze współpracy wywiadów polskiego i sowieckiego w latach 1944-1990, udziału brytyjskich i polskich służb specjalnych w przeprowadzeniu i przeciwdziałaniu misji Józefa H. Retingera do kraju kwiecień - lipiec 1977r., czy zagadnień związanych z problematyką dezinformacji w działaniach wywiadu polskiego i sowieckiego. Kolejny cykl artykułów w tego okresu dotyczył badań nad udziałem Wojska Polskiego w operacji „Dunaj” oraz Wydziału XIV Departamentu I MSW. Wkład Autora w powstanie niniejszych artykułów opierał się w głównej mierze na analizie materiałów archiwalnych i kwerendach bibliotecznych. Następny okres publikacyjny przypada na rok 2010 w którym dr W. Bułhak opublikował jeden artykuł a w 2011 dwa. Kolejne lata 2012 i publikacje z tym związane dotyczą szeroko pojmowanego wywiadu cywilnego PRL jego ewolucji, struktur i uwarunkowań organizacyjno - prawnych oraz ujęcia teoretycznego odnoszącego się do badań nad wywiadem cywilnym w strukturze aparatu bezpieczeństwa PRL w latach 1954-1990. Okres ten zapoczątkował kolejny etap artykułów publikowanych w latach 2013 - 2014 w których Autor prezentuje zagadnienia związane z relacjami między wywiadem wojskowym, a cywilnym w Polsce w latach 1947-1990, a także przedstawia sieć informacyjną wywiadu MSW PRL w Watykanie w latach kształtowania się polityki wschodniej Stolicy Apostolskiej (1962-1978) oraz okresu zimnej wojny. Warto zwrócić tutaj uwagę na publikacje pt.: „*Szpiedzy PRL-u*” która ukazała się w Wydawnictwie Znak Horyzont w Krakowie 2014r. Niniejsza pozycja - chociaż trudno w niej doszukiwać się warsztatu naukowego - przedstawia poszczególne sylwetki agentów i oficerów wywiadu PRL. Kolejne publikacje do roku 2018 to szereg opracowań dotyczących zagadnień związanych z działaniami wywiadu MSW na tzw. kierunek watykański w latach 1962-1978 w Autor opisuje problematykę związaną z informacją i dezinformacją. Ciekawym wydaje się artykuł z tego okresu pt.: „*Polskie piekło i Sowietci. Wokół publikacji Centralnego*

Archiwum Służby Wywiadu Zagranicznego Federacji Rosyjskiej. Tajemnice polskiej polityki. Zbiór dokumentów 1935-1945". Odnosi się on do problematyki dezinformacji w działaniach wywiadu polskiego i sowieckiego (a później rosyjskiego), zarówno w okresie międzywojennym jak i współcześnie.

Oceniając powyższe publikacje należy stwierdzić, że oparte są one na kwerendach bibliotecznych i archiwalnych. W tej materii historycznej stanowią bogate źródło informacji w badanym okresie czasu dotyczące szeroko pojmowanego wywiadu wojskowego, cywilnego oraz działań MSW na tzw. kierunku watykańskim w latach 1962-1978.

Kolejny recenzowany materiał dotyczy opracowań kwestionariuszy dla naczelników Oddziałowych Biur Edukacji Publicznej (OBEP) i naczelników wydziałów w centrali BEP, a także dla koordynatorów ogólnopolskich projektów badawczych. Zakres tych prac dotyczył koordynacji i scalaniu przesłanych danych w postaci jednolitych sprawozdań z działalności naukowej, edukacyjnej, wystawienniczej i wydawniczej Biura Edukacji Publicznej (BEP) IPN w przywołanym okresie. Autor w realizacji tego obszaru wprowadzał, uzupełniał i koordynował treści rocznych sprawozdań IPN, scalał bibliografię publikacji pracowników BEP oraz prowadził wykaz konferencji. Były to ogólnopolskie projekty badawcze i podprojekty projektu „*Aparat represji i opór społeczny 1944-1989*". Działalność ta wykonywana była z pozycji koordynatora, zastępcy dyrektora Biura Edukacji Publicznej (BEP) IPN w latach 2001-2006. Następnie w latach 2007-2008 już jako koordynator, naczelnik Wydziału Badań Naukowych, Dokumentacji i Zbiorów Bibliotecznych (BEP) centrali IPN wraz z zespołem. Działalność ta ukierunkowana była na naczelników oddziałowych Biur Edukacji Publicznej (OBEP) i naczelników wydziałów w Centrali BEP. W kolejnych latach od 2012-2015 już jako zastępca dyrektora BEP IPN wraz z zespołem koordynował centralne projekty badawcze IPN, scalał wykaz publikacji wydawnictwa IPN oraz pracowników BEP i OBEP również w zakresie wykazu konferencji. W związku z likwidacją Biura Edukacji Publicznej na skutek nowelizacji ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej już jako główny specjalista Biura Badań Historycznych IPN dr W. Bułhak opracował część sprawozdania IPN zamykającego działalność BEP IPN (2016).

Podsumowując ten okres działalności należy stwierdzić, że dominowały w nim opracowania w oparciu o dostarczone dane a owocem ich były sprawozdania skierowane do zainteresowanych podmiotów które ukazywały się w informacjach o działalności Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu publikowane w poszczególnych latach.

W recenzowanym materiale dr W. Bułhaka stwierdzić należy, że na dorobek po otrzymaniu stopnia naukowego doktora Autor popełnił 32 publikacje, w tym 8 artykułów w czasopiśmie bez IF, 21 rozdziałów w publikacjach zwartych (książkach) 2 monografie i jedną redakcję monografii. Oceniając sumaryczny *impact factory* (IF) czyli wskaźnik (indeks) cytowań według listy Journal Citation Reports (JCR) oraz liczbę cytowań według bazy Web of Science (WoS), a także Indeks Hirscha według bazy Web of Science (WoS) we wszystkich wyżej wymienionych bazach danych brak jest jakiegokolwiek publikacji indeksowanej. Wynika z tego, że żadne publikacje dr W. Bułhaka nie były indeksowane w bazach Web of Science i Scopus. Wskaźnik ten ma istotne znaczenie dla ocenianych kandydatów ubiegających się o kolejny stopień naukowy w tym przypadku habilitacji i stanowi miarę jakości podejmowanych badań naukowych prowadzonych przez Autora.

Recenzując kierowanie międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi oraz udział w tych projektach należy stwierdzić, że w przedstawionym materiale (mieszczącym się w problematyce bezpieczeństwa) dr W. Bułhak wykazał się przede wszystkim jako koordynator zespołu polskiego w IPN i Instytucie Studiów Politycznych PAN. Z przedstawionych projektów grantowych Komisji Europejskiej dwa z nich („GASEC” - „Gateway to Security” - 2007 oraz „HUMENT” - „The Human Element in Intelligence and Counterintelligence”) oraz dwa kolejne przewidziane na lata 2017-2018 i 2018-2019 nie zostały zrealizowane. Jedynie pozytywnym akcentem pozostają dwa Centralne Projekty Badawcze IPN tj.: „Struktury i metody działania aparatu bezpieczeństwa w Polsce 1944-1989 (od 2016) w którym Autor jest członkiem, a od 2010 redaktorem naczelnym pisma naukowego projektu pod tytułem „Aparat Represji i Służby Specjalne w XX w” oraz „Polska emigracja niepodległościowa 1945-1990” (od 2016) w którym dr W. Bułhak jest doradcą koordynatora projektu w sprawach związanych z działalnością wywiadu PRL. W prezentowanym materiale do recenzji brak jest natomiast podstawowego elementu który w tym zakresie powinien być spełniony a dotyczy samodzielnego kierowania projektem i zespołem badawczym w nim się znajdującym. Spełnienie tego warunku wydaje się konieczne jako jeden z warunków prowadzenia w przyszłości samodzielnych badań naukowych szczególnie nad młodymi naukowcami.

Wartością dodatnią stanowić mogą wygłoszone referaty na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych które problemowo związane są z szeroko rozumianą problematyką bezpieczeństwa. Rozpoczyna je udział i wygłoszenie referatu na Ogólnopolskiej konferencji naukowej „Wywiad i kontrwywiad Armii krajowej. Struktury, działalność, osiągnięcia”. Gdańsk 2007r. Kolejne cztery konferencje które miały miejsce w

2008 roku posiadają już wymiar międzynarodowy. Zakres tematyczny ogłoszonych referatów dotyczył badań Wojska Polskiego i jego udziału w operacji „Dunaj” oraz perspektywy operacyjnej w Układzie Warszawskim. Kolejne dwa referaty dotyczyły „Działań Zarządu II SG WP (wywiadu) w okresie interwencji w Czechosłowacji” oraz „Soviet Friends”. Relations between the Soviet and Polish security services 1944-1990 exemplified by intelligence issues”. W kolejnym 2009 r., warto zwrócić uwagę na wygłoszony referat na temat „Polish communist intelligence operations in Sweden. An attempt to set up an illegal residentura in late 1940s” na międzynarodowej konferencji w Szwecji. Kolejny udział w międzynarodowych konferencjach naukowych w takich ośrodkach jak Finlandia, Belgia, Dania czy Niemcy dotyczyły problematyki nielegalnego wywiadu podczas zimnej wojny, źródeł współpracy polskiego wywiadu w Watykanie w latach 1960 - 1970 czy polskiego wywiadu komunistycznego i epoki informacyjnej. Kolejne konferencje naukowe to szeroki wachlarz prezentowanej problematyki w których Autor podejmuje zagadnienia związane z metodami działania włoskiego kontrwywiadu w latach 60-tych i 70-tych XX w., czy współpracy polsko - węgierskiej w zagranicznych operacjach wywiadowczych przeciwko Kościołowi rzymskokatolickiemu i Stolicy Apostolskiej (Węgry 2017). Ostatnie w recenzowanym materiale zagadnienia i wygłoszone referaty konferencyjne dotyczą problematyki związanej ze służbami wywiadowczymi krajów bloku sowieckiego przeciwko Kościołowi katolickiemu w okresie pontyfikatu J.Pawła II (2018 sesja w Budapeszcie) oraz debata na temat archiwów byłych komunistycznych tajnych służb i praktycznych rozwiązań - studium przypadku Polski po przejściu na demokrację (2019 Norwegia).

W konkluzji do recenzowanego materiału należy stwierdzić, iż w prezentowanych referatach na konferencjach i seminariach naukowych zakres tematyczny dotyczył w głównej mierze zagadnień którymi Autor zajmował się w ramach wykonywanych obowiązków służbowych i pracy zawodowej. Szczególną dominantę tworzą tutaj zagadnienia historyczne związane ze służbami bezpieczeństwa państw oraz zakresu współpracy służb wywiadowczych wybranych państw których funkcjonowanie Autor przybliży w prezentowanych okresach czasowych. Nie budzi wątpliwości stwierdzenie, że w prezentowanych wystąpieniach konferencyjnych nachylenie historyczne podejmowanej problematyki dotyczącej bezpieczeństwa jest znaczące i mniej dotyczy czasów współczesnych. Całościowo przedstawiony do recenzji materiał oceniam pozytywnie.

IV.Nagrody, wyróżnienia aktywność dydaktyczna, organizatorska i badawcza

Doktor Władysław Bułhak otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (2010) oraz Kombatancki Krzyż Pamiątkowy „Zwycięzcom” (2011). Jest członkiem dwóch organizacji: Baltic Intelligence

and Security Association (BISSA od 2016) oraz International Intelligence History Association (IIHA od 2018). Zakres aktywności dydaktycznej dr W. Bułhaka koncentruje się na opiece naukowej studentów (w ilości 18) którzy uczestniczyli w kursie na Uniwersytecie Południowej Danii SDU oraz jako merytoryczne wsparcie dla autorów tekstów podejmujących próby publikacyjne. W wymiarze opieki naukowej nad osobami ubiegającymi się o kolejne stopnie naukowe obowiązki z tego wynikające sprowadzały się dyskusji seminaryjnej, indywidualnych konsultacji merytorycznych szczególnie w ramach Centralnych Projektów Badawczych IPN. Zakres tych konsultacji dotyczył również wsparcia organizacyjnego i merytorycznego w konferencjach tematycznych poszczególnych CPB oraz pracach komisji IPN oraz organizowanie corocznych wyjazdowych seminariów osób podejmujących próbę podwyższenia awansu naukowego. Dotyczyło to również osób zatrudnionych w innych pionach IPN. Liczba tych osób jest znacząca chociaż samo stwierdzenie „opieki” czy nadzoru indywidualnego i zbiorowego prac naukowych pozostaje mało precyzyjna.

V. Internacjonalizacja nauki

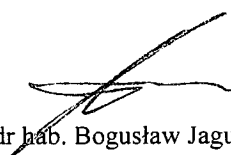
W obszarze tym dr Władysław Bułhak prowadził wykłady i zajęcia kursowe dla studentów I roku w semestrze wiosennym 2019 na Uniwersytecie Południowej Danii (SDU). Również udział w konsorcjach i sieciach badawczych stanowi tutaj wartość dodatnią. Warto wspomnieć tutaj projekt „RGANT” w którym Autor był polskim koordynatorem całości projektu oraz współredaktorem naukowym tomu zawierającego dokumenty odnoszące się do relacji polsko-sowieckich w obszarze stosunków międzynarodowych i spraw bezpieczeństwa. Istotny element dotyczącym internacjonalizacji nauki jest również udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism. Chociaż ich zakres nie dotyczy biuletynów zagranicznych to jednak stanowi wartość popularyzacji nauki. W przedstawionym do recenzji materiale należy wspomnieć również o recenzowaniu przez dr Władysław Bułhaka publikacji w czasopismach o zasięgu międzynarodowym. Warto tutaj wspomnieć Timothy Snyder, „Rekonstrukcja narodów. Polska, Ukraina, Litwa, Białoruś 1569-1999”, Timothy Snyder, Sejny 2006, (rec.), „Pamięć i Sprawiedliwość”, t. I (11), 2007, s.449-455. Ponadto Autor był również recenzentem tzw. „ślepych recenzji” (*blind review*) dla „*Journal of Cold War Studies*” pisma znajdującego się w bazie *Journal Citation Report JCR* oraz licznych wewnętrznych recenzji wydawniczych.

Przedstawiony do recenzji materiał nie budzi większych zastrzeżeń i oceniam go pozytywnie

Konkluzja

Dorobek dra Władysława Bułhaka robi pozytywne wrażenie przede w aspekcie zagadnień i badań nad problematyką dotyczącą zagadnień historycznych - co należy uznać za pozytywny element wartościujący które próbuje wplatać w problematykę bezpieczeństwa. Wychodząc z założenia, że współczesne pojmowanie bezpieczeństwa posiada charakter interdyscyplinarny co widoczne jest w prezentowanym i recenzowanym dorobku naukowym wydaje się zasadne. Jednak pamiętać należy, że wszystkie wymienione wyżej elementy nie pozostają wartością samą w sobie bowiem istotnym elementem są efekty badań które stanowią podstawę do ubiegania się o kolejne stopnie naukowe. Muszą być one oryginalne. Wartość niniejszego dorobku i jego oceny znacząco podnosi prezentowana publikacja naukowa która stanowi w tym przypadku wartość dodaną umożliwiającą ocenić warsztat naukowy przyszłego habilitanta. Przedstawiony do recenzji materiał należy uznać za pozytywny chociaż w moim przekonaniu jest on bardzo kazuistyczny, często powtarzalny w swoich celach, problemach badawczych i podejściu szczególnie w aspekcie dociekań historycznych. Trudno doszukiwać się w nim pewnej jednoznaczności i kierunku w profilowaniu swoich badań zwłaszcza ukierunkowanych na dziedzinę nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Biorąc pod uwagę wszystkie pozytywne i negatywne (mam tu na myśli szczególne wieloaspektowość prowadzonych badań z zakresu historii i przedstawianych problemów badawczych) dorobek habilitanta oceniam pozytywnie i stwierdzam, że spełnia kryteria ustalone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j Dz. U. z 2017 r. poz. 1789 z późn. zm.). Opiniuję zatem o nadanie dr. Władysławowi Bułhakowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Prof. dr hab. Bogusław Jagusiak
Warszawa, 25.01.2020r.